

Luuk van Middelaar

Wat Johnson opbreekt, is een gebrek aan karakter

Geweldig politiek theater in het Britse Lagerhuis maandagmiddag. Boris Johnson lag onder vuur vanwege de lockdownfeestjes in Downing Street 10, waarvan hij er zeker twee bijwoonde. Het tussenrapport van topambtenaar Sue Gray legt de zaak in handen van de Londense politie, zodat de premier zich er nu nog kon uitpraten. Toch glijdt niet langer elke leugen van hem af.

Het Lagerhuis is gebouwd voor retorische confrontatie. Twee blokken parlementsleden tegenover elkaar, de bankjes voor de partijleiders op een afstand van (zo wil het verhaal) twee zwaardlengtes: duel gegarandeerd. Een verschil met parlementaire halffronten zoals de Tweede Kamer, die eerder een van uiterst links naar uiterst rechts verglijdend opinionspectrum uitdrukken.

Maandag begon Johnson het debat met een plichtmatig sorry en de belofte van beterschap. De eerste aanval kwam van recht tegenover.

De MP's steunen hun leider zolang die kans maakt de volgende verkiezingen te winnen

Oppositieleider Keir Starmer (Labour) hield een vernietigende toespraak, voorbeeldig opgebouwd. Hamerslag na hamerslag, zeven minuten lang, de moeite van het nakijken waard.

Ingehouden maar effectvol riep Starmer de emoties uit de pandemie op, verdriet, woede en nu ook schuldgevoel. Want na Partygate kan het publiek denken: had ook ik de regels moeten overtreden, toch naar die begrafenis, die eenzame tante moeten gaan? Nee, zei de Labourleider: trots voor ons als natie is op zijn plaats, uw respect voor de wet heeft de levens gered van mensen die u niet kent. Tegenover deze publieke solidariteit plaatste hij het wangedrag en het bedrog van de premier.

De tweede aanval, even memorabel, kwam uit Johnsons eigen gelederen, dus van achteren. Oud-premier Theresa May legde hem ijzig een vraag voor: óf u en de mensen in uw omgeving lazen en begrepen de lockdown-regels niet, óf u vond dat ze niet voor u golden, „welke van de twee is het?” En ging weer zitten. De vrouw aan wier premierschap Johnson een eind maakte, beleefde een moment van wraak - een gerecht dat, als bekend, het beste koud wordt opgediend.

De dynamiek van Westminster zit in de driehoek tussen premier, MP's

van de regeringspartij en publiek. De premier dankt zijn of haar positie aan de eigen parlementsleden en kan even hard door hen worden gevloerd (zoals May in 2019 overkwam). Daarom is gedonder in je rug riskanter dan een oppositieaanval. De MP's steunen hun leider zolang hij of zij kans maakt de volgende verkiezingen te winnen, dus steeds met een oog op het publiek - en de peilingen. Het aardige van het Britse publiek is dat het zijn oordeel laat bepalen door de performance van de leider, die altijd ook spreker is.

Daarom is het zeer bemoedigend (ook als je voor de Tories bent) dat Boris Johnson is gekelderd in de peilingen. Het toont de vitaliteit van de Britse democratie. Volgens een instant-poll wil ongeveer drie op de vijf Britten dat Johnson ontslag neemt; van de Conservatieve kiezers steunt een nipte meerderheid hem (52 procent) en wensen twee op de vijf zijn vertrek. Terwijl de Conservatieven voor Partygate nog ruim op kop gingen in de polls, leidt Labour nu. Kiezersvoorkeuren liggen dus niet vast. Mensen oordelen zelf.

Het is een belangrijk verschil met de gepolariseerde VS, waar Republikeinse kiezers wel *en bloc* achter Donald Trump blijven staan, ongeacht diens ondeugden en leugenstroom. Johnson daarentegen komt niet met alles weg. Zeker, ook maandag wendde hij zich tot *fake news* rond een pedofiliezaak om zijn opponent Starmer zwart te maken. Tevens ontleent Johnson aan Trump-adviseur Steve Bannon de techniek om zoveel mogelijk onzin te verspreiden, opdat de media niet langer weten waarop de aandacht te richten. (Bannon zei dit eens expliciet: „De Democraten doen er niet toe. De echte oppositie is de media. En je gaat daarmee om door het hele veld met drek te overspoelen.”) Maar in het VK is de democratische weerstand sterker. Het publiek hanteert bij het beoordelen van zijn leiders nog een grondnorm van waarheid en karakter.

Volgens de klassieke redenaars heeft elke spreker - of het nu in de rechtszaal of de volksvergadering is - drie middelen om zijn publiek te overtuigen: je moet met argumenten komen (logos), emotie opwekken (pathos) en een goed karakter tonen (ethos). Boris Johnson, nooit op grote waarheidsliefde betrap, maakte carrière op zijn enorme charme en humor; hij bespeelt de lach en de hoop op wonderen („*Get Brexit done*”). Wat hem als redenaar en dus leider opbreekt is de derde factor: een gebrek aan karakter.

In *De opleiding tot redenaar* (ca. 100 nC) schreef Quintilianus: „Wie tijdens het spreken de indruk maakt een slecht mens te zijn, is hoe dan ook een slecht spreker: hij lijkt geen gelijk te hebben.”